

การจัดการความขัดแย้งในชุมชนของจังหวัดนครศรีธรรมราช: กรณีศึกษา
ชุมชนตำบลท่าประจะ อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช*
CONFLICT MANAGEMENT IN COMMUNITIES OF NAKHON SI THAMMARAT
PROVINCE: A CASE STUDY OF THA PRACHA SUBDISTRICT CHA-UAT
DISTRICT NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

การณย์ พรหมแก้ว¹, *นรพัชร เสาร์ทอง², วารินทร์ จันทรรัตน์³, อุทัย จันทรรัตนกานต์⁴

พระเมธีวชิราภีรต, (ธรรมรัตน์ อริยธมโม)⁵

Karan phromkaew¹, Norapat Soathongtong², Warin Jantarat³, Uthai Chantharattanakarn⁴

Phra Metheewachiraphirat (Thammarat Ariyadhammo)⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย^{1,3}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand^{1,3}

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, ประเทศไทย²

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand²

มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ประเทศไทย⁴

Pathumthani University, Thailand⁴

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคกราช, ประเทศไทย⁵

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand⁵

*Corresponding Author, E-mail: norapat8357@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งในชุมชนตำบลท่าประจะ อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาวิธีการจัดการความขัดแย้งในชุมชน 3) เสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนตำบลท่าประจะ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 21 คน ได้แก่ ข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและการเชื่อมโยงกับแนวคิดการจัดการความขัดแย้งในระดับชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สาเหตุของความขัดแย้งในชุมชนตำบลท่าประจะ เกิดจากการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงที่ดินและบริการพื้นฐาน ช่องว่างด้านข้อมูลและการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชน รวมถึงนโยบายการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน 2) วิธีการจัดการความขัดแย้ง พบว่า ชุมชนใช้การประยุตต์กฎหมายและระเบียบราชการควบคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยภายในตำบล การจัดเวที

*Received: 26 January 2026; Revised: 4 April 2026; Accepted: 15 April 2026.

ประชาคม การสื่อสารเชิงรุก และการใช้หลักพุทธธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญในการคลี่คลายความขัดแย้งอย่างสันติ 3) แนวทางการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสม ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างกลไกการไกล่เกลี่ยในชุมชนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่กระบวนการวางแผนพัฒนา การสื่อสารอย่างโปร่งใส และการเยียวยาชดเชยอย่างเป็นธรรม โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น และกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความสมานฉันท์ ความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ภายใต้หลักธรรมาภิบาล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของคนในชุมชนท้องถิ่น

คำสำคัญ: ความขัดแย้ง, การจัดการความขัดแย้ง, นครศรีธรรมราช, ท่าประจ๊ะ

Abstract

This research on community conflict management in Nakhon Si Thammarat Province is a qualitative study focusing on Tha Pracha Subdistrict, Cha-uat District. The objectives of this study were 1) to investigate the causes of conflicts within the community of Tha Pracha Subdistrict, Cha-uat District, Nakhon Si Thammarat Province, 2) to examine methods of community conflict management, and 3) to propose appropriate conflict management approaches suited to the local context of Tha Pracha Subdistrict. The study employed a qualitative research methodology. Data were collected through in-depth interviews with 21 key informants, including government officials, local politicians, community leaders, and political science scholars. The data were analyzed using descriptive content analysis and were interpreted in relation to theoretical frameworks of community-level conflict management.

The findings revealed that 1) the causes of community conflict stemmed from unequal resource distribution, disparities in access to land and basic public services, gaps in information and communication between the government and local residents, and development policies that were inconsistent with the community's traditional culture and way of life, 2) in terms of conflict management methods, the community applied formal laws and administrative regulations in conjunction with local wisdom, established subdistrict-level mediation committees, organized public forums, implemented proactive communication strategies, and utilized Buddhist principles and local cultural practices as key mechanisms for peaceful conflict resolution, and 3) appropriate conflict management approaches should emphasize the systematic strengthening of community-

based mediation mechanisms, promote public participation from the planning stage of development processes, ensure transparent communication, and provide fair compensation and remediation. These approaches should integrate Buddhist principles, local culture, and participatory processes in order to foster social harmony, strengthen community capacity, and achieve sustainable development in the long term, in accordance with the principles of good governance and peaceful coexistence within local communities.

Keywords: Conflict, Conflict management, Nakhon Si Thammarat, Tha Pracha

บทนำ

จังหวัดนครศรีธรรมราช มีชื่อเสียงในฐานะ “เมืองแห่งการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม” ซึ่งให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณวัตถุโบราณสถาน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินครศรีธรรมราช รวมทั้งสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี ภาษา และวิถีชีวิต (สุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2567) การเข้าใจบริบทเหล่านี้มีความสำคัญเมื่อนำมาศึกษาการจัดการความขัดแย้งในชุมชน เพราะหลายปัจจัยทางประวัติศาสตร์และโครงสร้างเมือง ส่งผลต่อรูปแบบของความขัดแย้ง (การันย์ พรหมแก้วและคณ, 2568) มิติความทับซ้อนทางประวัติศาสตร์การเมืองที่มีมายาวนาน ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจรวมศูนย์จากส่วนกลางกับอำนาจท้องถิ่น เกิดความเสียสมดุล ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง (นรพัชร เสาธงทอง, 2568) ปัจจุบันนครศรีธรรมราชอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศไทย มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ที่มีบทบาทในการพัฒนาเมืองให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

เมื่อนำบริบทเชิงพื้นที่ของตำบลท่าประจะ มาพิจารณาร่วมกับปัจจัยทางประวัติศาสตร์และโครงสร้างเมือง อาจคาดการณ์ปัญหาความขัดแย้งบางประการได้ ดังนี้ การมีส่วนร่วมและอำนาจการตัดสินใจคนในชุมชน อาจรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมจริงจึงในการกำหนดผังเมืองหรือโครงการพัฒนา เช่น การตัดถนนการเวนคืนที่ดินหรือการใช้ที่ดินพาณิชย์ ซึ่งอาจกระทบพื้นที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทำกิน (ยุทธศักดิ์ ดือรัมย์, 2566) การชนกันระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา หากมีโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ใกล้โบราณสถาน วัด หรือพื้นที่อนุรักษ์ทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้สนับสนุนการพัฒนาและกลุ่มผู้สนับสนุนการอนุรักษ์ (ธนสาร ธรรมสอน, 2564) ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่องการจัดการความขัดแย้งในชุมชนของจังหวัดนครศรีธรรมราช: กรณีศึกษาชุมชนตำบลท่าประจะ เพื่อศึกษาถึงสาเหตุของความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้งและแนวทางการจัดการความขัดแย้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งในชุมชนตำบลท่าประจะ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการความขัดแย้งในชุมชนตำบลท่าประจะอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งในชุมชนตำบลท่าประจะอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก 21 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ มาร่วมทำการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิดและความขัดแย้งในชุมชนของจังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตการศึกษา

พื้นที่ศึกษาได้แก่ ชุมชนหมู่บ้านในตำบลท่าประจะ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

ผู้ให้ข้อมูลหลัก 21 คน ประกอบด้วย ข้าราชการ 4 คน นักการเมือง 4 คน ผู้นำชุมชน 4 คน ประชาชน 4 คน นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 5 คน

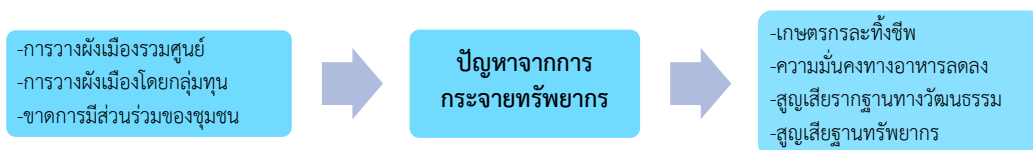
ระยะเวลาในการศึกษา มกราคม 2568-ธันวาคม 2568

ผลการวิจัย

1. สาเหตุของความขัดแย้งในชุมชนตำบลท่าประจะ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

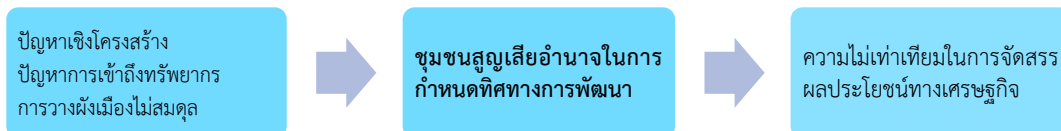
1.1 ปัญหาจากการกระจายทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียม

1.1.1 การใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงผังเมืองที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตเกษตรกรรม การวางผังเมืองแบบรวมศูนย์ที่มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเขตเมือง โดยไม่คำนึงถึงบริบทท้องถิ่น ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่งผลให้เกษตรกรจำนวนมากต้องละทิ้งอาชีพหรือเปลี่ยนอาชีพ ซึ่งกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชน (ชินวร บุญญเกียรติ, 2561) นอกจากนี้ การใช้ที่ดินและผังเมืองยังสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ชุมชน การละเลยวิถีเกษตรทำให้ชุมชนสูญเสียทั้งฐานทรัพยากรและรากวัฒนธรรม ขณะที่กลุ่มทุนได้รับประโยชน์จากการใช้ที่ดินเชิงพาณิชย์ ส่วนเกษตรกรเผชิญความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม (ประกอบ รัตนพันธ์, 2560) ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนอ่อนแอ และวัฒนธรรมรวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นเสื่อมถอย (สุทัศน์ ปานจั้น, 2568) จากการสัมภาษณ์และเอกสารทางวิชาการ สามารถสรุปได้ ดังนี้

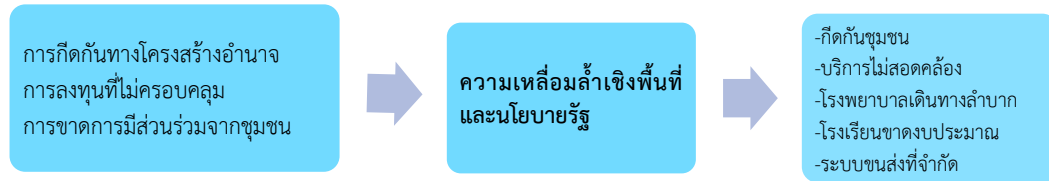
แผนภาพที่ 1.1.1 การใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงผังเมืองที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตเกษตรกร

1.1.2 ความไม่เท่าเทียมในการจัดสรรผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำในการกระจายทรัพยากรมีรากฐานจากการจัดสรรผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม (คมศักดิ์ หอมหวาน, 2563) ซึ่งมีได้เป็นเพียงปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน การจัดสรรที่ไม่เป็นธรรมทำให้ชุมชนถูกลดบทบาทและสูญเสียอำนาจในการกำหนดทิศทางการพัฒนา (ประกอบ รัตนพันธ์, 2560) อีกทั้งความไม่สมดุลของทรัพยากรยังก่อให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมและบั่นทอนความไว้วางใจต่อภาครัฐ (นิธย์ แก้วขุนราม, 2568) ปัญหาที่สะท้อนข้อจำกัดเชิงนโยบายที่ละเลยสิทธิของชุมชน โดยเฉพาะการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อผลประโยชน์กระจุกตัวในบางกลุ่ม ความเหลื่อมล้ำจึงทวีความรุนแรงและนำไปสู่ความขัดแย้งที่ซับซ้อน (รงค์ บุญสวยขวัญ, 2558) รวมถึงส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางสังคมและประชาธิปไตย ทั้งในด้านความแตกแยกจริยธรรม และธรรมาภิบาล (สืบบงษ์ สุขะมงคล, 2557) สรุปได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1.1.2 ความไม่เท่าเทียมในการจัดสรรผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

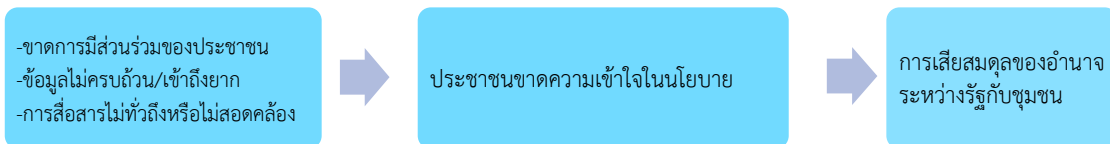
1.1.3 ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการพื้นฐานของชุมชน ปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่สัมพันธ์กับการวางผังเมืองและนโยบายพัฒนาที่มุ่งลงทุนในพื้นที่ศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง ขณะที่ชุมชนเกษตรกรรมและพื้นที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติถูกละเลย (ชินวร บุญญเกียรติ, 2561) ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าและเกิดความรู้สึกไม่เป็นธรรมในสังคม (ศรีรัตน์ ชูประจง, 2568) ความเหลื่อมล้ำดังกล่าว มีรากฐานจากโครงสร้างอำนาจและการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรและผู้มีรายได้น้อย ที่ถูกจำกัดบทบาทในการกำหนดนโยบาย ทำให้บริการพื้นฐานไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (รงค์ บุญสวยขวัญ, 2558) ทั้งนี้ ปัญหายังสะท้อนข้อจำกัดเชิงนโยบายและการบริหารที่ให้ความสำคัญกับพื้นที่เศรษฐกิจมากกว่าชนบทและพื้นที่ชายขอบ (พระมหา เอกวิน ปิยวิโร, 2568) รวมถึงการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลให้บริการที่รัฐจัดสรร เช่น สาธารณสุข การศึกษา และคมนาคม ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชัยชนะ เดชเดโช, 2562) สามารถสรุปได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1.1.3 ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการพื้นฐานของชุมชน

1.2 ปัญหาจากการสื่อสารทางการเมือง

1.2.1 ช่องว่างด้านข้อมูลและการสื่อสารระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน การสื่อสารของรัฐยังคงมีลักษณะ “บนลงล่าง” ที่เน้นการประกาศนโยบายมากกว่าการรับฟังความคิดเห็น ส่งผลให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนและลดความไว้วางใจต่อภาครัฐ (ชัยชนะ เดชเดโช, 2562) ปัญหานี้ไม่ใช่เพียงเชิงเทคนิค แต่เป็นประเด็นเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมของชุมชน (นิตย์ แก้วขุนราม, 2568) เมื่อประชาชนถูกกันออกจากกระบวนการข้อมูล จึงเกิดความระแวงและไม่ยอมรับนโยบาย แม้มีเจตนาเพื่อการพัฒนา (พระครูสิทธิธรรมาภิรัต, 2568) ความไม่ไว้วางใจดังกล่าวยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างรัฐกับประชาชน หากรัฐไม่ปรับรูปแบบการสื่อสารให้เปิดรับการมีส่วนร่วม ความไม่ไว้วางใจจะยังคงอยู่ (สุทัศน์ ปานจิ้น, 2568) ดังนั้น ควรส่งเสริมการสื่อสารสองทางและเปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อจัดการความขัดแย้งอย่างเหมาะสม (พระราชวิสุทธิกวี, 2568) ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

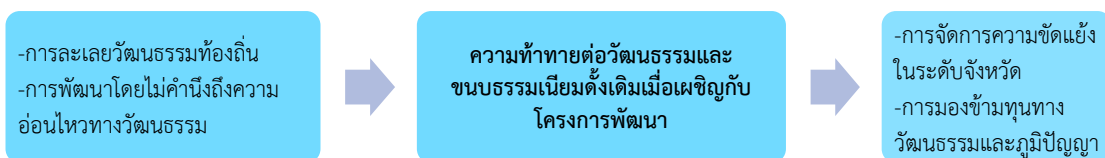

แผนภาพที่ 1.2.1 ช่องว่างด้านข้อมูลและการสื่อสารระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน

1.3 ปัญหาจากนโยบายการพัฒนาการเมือง

1.3.1 ความท้าทายต่อวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมดั้งเดิมเมื่อเผชิญกับโครงการพัฒนาวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเป็นทั้งมรดกทางจิตวิญญาณและกลไกสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์และความเป็นปึกแผ่นของชุมชน อย่างไรก็ตาม โครงการพัฒนาสมัยใหม่มักมุ่งเน้นมิติทางเศรษฐกิจและละเลยมิติทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและการต่อต้านในหลายพื้นที่ (วิสุทธิ ทองรักขาว, 2568) การพัฒนาที่ไม่คำนึงถึงความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมถือเป็นการละเมิดสิทธิของชุมชนในการรักษาอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชน โดยควรมีการประเมินผลกระทบทางวัฒนธรรมควบคู่กับด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ (ชัยชนะ เดชเดโช, 2562) นอกจากนี้ การละเลยทุนทางวัฒนธรรมทำให้ชุมชนสูญเสียความหมายและอัตลักษณ์ แม้โครงการจะสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่กลับก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม (ชินวร บุญญเกียรติ,

2561) ซึ่งสะท้อนว่าวัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความผูกพันของชุมชน และการมองข้ามมิตินี้อาจนำไปสู่การสูญเสียคุณค่าและความขัดแย้งทางสังคม (ละม้าย ปานแก้ว, 2568)

แผนภาพที่ 1.3.1 ความท้าทายต่อวัฒนธรรมและชนบทเริ่มดั้งเดิมเมื่อเผชิญกับโครงการพัฒนา

1.3.2 ข้อจำกัดของผู้นำท้องถิ่นและกลไกการไกล่เกลี่ยในชุมชนยังไม่เข้มแข็ง เนื่องจากขาดศักยภาพและทักษะในการจัดการความขัดแย้งอย่างเป็นระบบ อีกทั้งกลไกส่วนใหญ่ยังไม่เป็นทางการ ขาดความต่อเนื่องและมาตรฐาน จึงไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนได้ (นิธิต์ แก้วขุนราม, 2568) นอกจากนี้ ผู้นำยังเผชิญข้อจำกัดด้านความเป็นกลาง อิทธิพลเครือญาติ และทรัพยากรสนับสนุน ส่งผลให้การไกล่เกลี่ยไม่มีประสิทธิภาพ (ประกอบ รัตนพันธ์, 2560) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนการขาดระบบและมาตรฐานที่ชัดเจน ทำให้ความเชื่อมั่นของประชาชนลดลง (วิสุทธิ ทองรักขาว, 2568) และนำไปสู่ภาวะไม่ไว้วางใจระหว่างคู่ขัดแย้ง (सानนท์ ณ นคร, 2568) สรุปได้ดังนี้

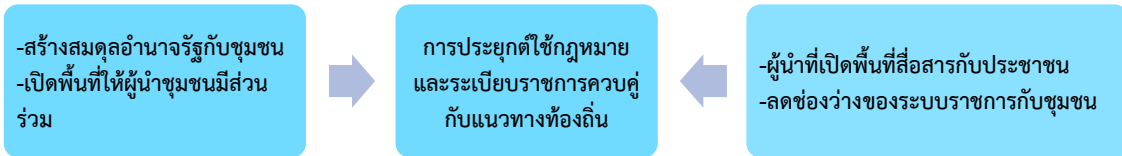

แผนภาพที่ 1.3.2 ข้อจำกัดของผู้นำท้องถิ่นและกลไกการไกล่เกลี่ยภายในชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง

2. วิธีการจัดการความขัดแย้งในชุมชนตำบลท่าประจักษ์อำเภอชะอวดจังหวัดนครศรีธรรมราชในการจัดการความขัดแย้ง

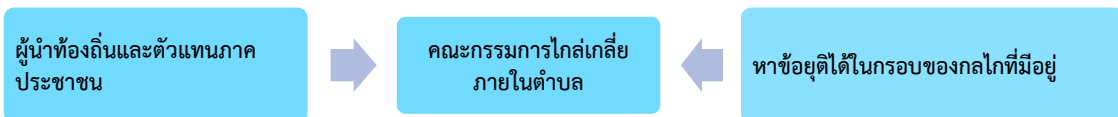
2.1 การจัดการความขัดแย้งจากปัญหาจากการกระจายทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียม

2.1.1 การประยุกต์ใช้กฎหมายและระเบียบราชการควบคู่กับแนวทางท้องถิ่น ช่วยสร้างสมดุลระหว่างอำนาจทางการกับภูมิปัญญาชุมชน โดยหน่วยงานรัฐควรยึดกฎหมายเป็นกรอบในการดำเนินงาน (ประกอบ รัตนพันธ์, 2560) ควบคู่กับการเปิดโอกาสให้กลไกชุมชน เช่น ผู้นำท้องถิ่นหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและไกล่เกลี่ยปัญหา เพื่อลดแรงต้านและเพิ่มการยอมรับ (พระครูสิริธรรมภาวิธ, 2568) ทั้งนี้ การใช้หลักธรรมร่วมกับกฎหมายช่วยเสริมสมดุลระหว่างอำนาจรัฐกับอำนาจทางสังคม (พระราชวิสุทธิกวี, 2568) ขณะที่กฎหมายกำหนดมาตรฐานความเป็นธรรม แนวทางท้องถิ่นช่วยให้สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรม ส่งผลให้การจัดการปัญหาและความขัดแย้งมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับมากขึ้น (รงค์ บุญสวยขวัญ, 2558) สรุปได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1.1 การประยุกต์ใช้กฎหมายและระเบียบราชการควบคู่กับแนวทางท้องถิ่น

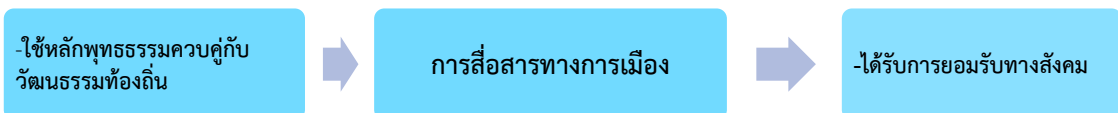
2.1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยภายในตำบลเป็นกลไกสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง โดยทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการเจรจาอย่างสันติ คณะกรรมการควรประกอบด้วยผู้นำท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ และตัวแทนประชาชน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส เป็นธรรม และได้รับความไว้วางใจ (นิตย แก้วขุนราม, 2568) พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพด้านกฎหมาย การสื่อสาร และจิตวิทยาชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคลี่คลายปัญหา (ชัยชนะ เดชเดโช, 2562) กลไกคนกลางมีความสำคัญโดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด (सानนท์ ณ นคร, 2568) โดยเน้นบทบาท “ผู้ประสานความเข้าใจ” มากกว่าผู้ตัดสิน เพื่อลดการพึ่งพาศาลและเสริมสร้างความร่วมมืออย่างยั่งยืนในชุมชน (ชินวร บุญญเกียรติ, 2561)

แผนภาพที่ 2.1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยภายในตำบลเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลาง

2.2 การจัดการความขัดแย้งจากปัญหาจากการสื่อสารทางการเมือง

2.2.1 การใช้หลักพุทธธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นแนวทางสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง โดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่ยึดโยงกับศาสนาและประเพณี การใช้กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและฟื้นฟูความสามัคคี (พระราชวิสุทธิกวี, 2568) ทั้งนี้ พุทธธรรมที่เน้นความเมตตาเป็นฐานคิดสำคัญในการสร้างความปรองดองในช่วงความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง (พระครูสิริธรรมาภวิรัต, 2568) จึงนับเป็นกลไกทางสังคมที่มีพลังในการเสริมสร้างความเข้าใจและความเป็นเอกภาพของชุมชน (พระมหาเอกวิน ปิยวีโร, 2568) สรุปได้ว่า

แผนภาพที่ 2.2.1 การใช้หลักพุทธธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์

2.2.2 การจัดเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย มีรากฐานจากความแตกต่างด้านอุดมการณ์และประสบการณ์ และได้พัฒนาเป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนที่อาจนำไปสู่ความรุนแรง (วิสุทธิ ทองรึกษา, 2568; ละม้าย ปานแก้ว, 2568) เวทีประชาคมจึงเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดง

ความคิดเห็นและสะท้อนปัญหาอย่างเท่าเทียม โปร่งใส (ชินวร บุญญเกียรติ, 2561) ซึ่งช่วยให้ผู้นำท้องถิ่นตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและเป็นธรรม (ชัยชนะ เดชเดโช, 2562) อีกทั้งยังเสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วมของชุมชนและลดความขัดแย้งอย่างสันติ

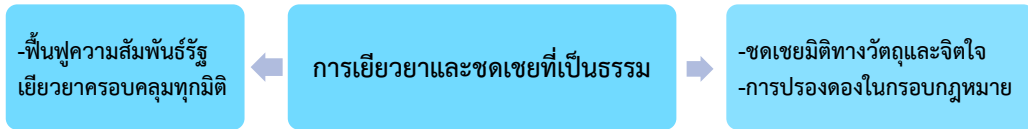
แผนภาพที่ 2.2.2 การจัดเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน

2.2.3 การสื่อสารเชิงรุกและเปิดเผยข้อมูลโครงการต่อสาธารณะ การสื่อสารเชิงรุกและการเปิดเผยข้อมูลโครงการต่อสาธารณะ เป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันและลดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชนในพื้นที่ (นิตย์ แก้วขุนราม, 2568) สื่อสารอย่างโปร่งใสและต่อเนื่องช่วยสร้างความเข้าใจร่วม ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน จนถึงการดำเนินงานจริง ถ้ารวมหลักพุทธธรรมเข้าร่วมด้วยจะเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความโปร่งใส และความเข้าใจร่วมระหว่างภาครัฐกับประชาชนในกระบวนการพัฒนา โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ประชาชนอาจขาดโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน (พระครูสิริธรรมาภิรต, 2568) กระบวนการสื่อสารเชิงรุกควรเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนโครงการ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วน สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ (ละม้าย ปานแก้ว, 2568)

แผนภาพที่ 2.2.3 การสื่อสารเชิงรุกและเปิดเผยข้อมูลโครงการต่อสาธารณะ

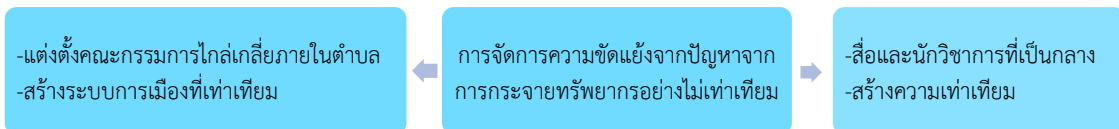
2.3 การจัดการความขัดแย้งจากนโยบายการพัฒนาการเมือง การชดเชยที่เป็นธรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการความขัดแย้ง ที่เกิดจากโครงการพัฒนาหรือการดำเนินนโยบายของรัฐในระดับพื้นที่ เพราะกระบวนการพัฒนามักส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และจิตใจของประชาชนในชุมชน (ประกอบ รัตนพันธ์, 2568) การเยียวยาประชาชนที่เดือดร้อน ควรมุ่งเน้นทั้งการชดเชยความเสียหายทางวัตถุ เช่น รายได้หรือทรัพย์สินที่สูญเสีย และการดูแลด้านจิตใจของผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อให้เกิดความรู้สึกรัฐเห็นคุณค่าและให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย (सानนท์ ณ นคร, 2568) ควรครอบคลุมถึงมิติทางสังคมและจิตใจ เพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบเกิดความรู้สึกว่า ตนได้รับความเป็นธรรมและได้รับการยอมรับ ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (นิตย์ แก้วขุนราม, 2568)

แผนภาพที่ 2.3 การจัดการความขัดแย้งจากปัญหาจากการพัฒนาการเมือง

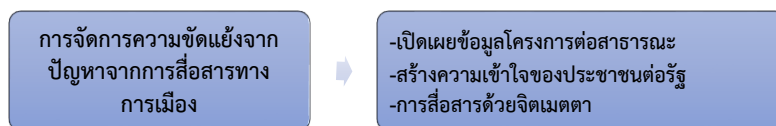
3. แนวทางการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสมของชุมชนตำบลท่าประจะอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 การจัดการความขัดแย้งจากปัญหาจากการกระจายทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียม การแต่งตั้งคณะกรรมการใกล้เคียงภายในตำบลเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลาง เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยยึดหลักความเป็นธรรมและความโปร่งใส (ชัยชนะ เดชเดโช, 2568) ความขัดแย้งจากการกระจายทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียม หรือสิทธิในการเข้าถึงโครงการภาครัฐที่ไม่เป็นธรรมภายในชุมชน (วิสุทธิ ทองรึกขาว, 2568) คณะกรรมการใกล้เคียงภายในตำบลจึงควรมีที่มาจากกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายประกอบด้วยตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนภาคประชาชนและองค์กรอิสระ เพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม สรุปได้ดังนี้

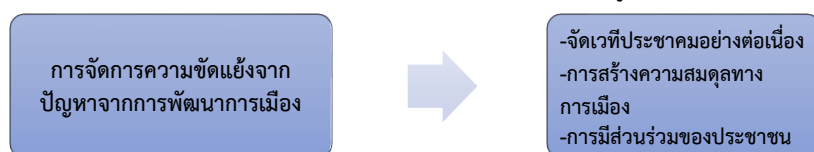
แผนภาพที่ 3.1 การจัดการความขัดแย้งจากปัญหาจากการกระจายทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียม

3.2 การจัดการความขัดแย้งจากปัญหาจากการสื่อสารทางการเมือง มักเกิดจากการสื่อสารที่ไม่ทั่วถึงหรือไม่โปร่งใส ระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดความขัดแย้งทางการเมือง (สุทัต ปานจีน, 2568) การสื่อสารประเด็นการเมืองอย่างตรงไปตรงมาทำให้ประชาชนเข้าใจทิศทางการพัฒนาอย่างถูกต้องและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (พระมหาเอกวิน ปิยวีโร, 2568) การสื่อสารที่เกี่ยวกับการเมืองมีบทบาทสำคัญต่อความเข้าใจของประชาชนต่อรัฐและนโยบายสาธารณะ แต่เมื่อการสื่อสารถูกบิดเบือน จะนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดและความแตกแยกในสังคม (ชัยชนะ เดชเดโช, 2568) การสื่อสารด้วยจิตที่มีความคิดอันเป็นเมตตาต่อประชาชนใช้วาจาที่เป็นกัลยาณมิตร มีจิตคิดเมตตา มีการแบ่งปันข่าวสารที่มีเนื้อหาสาระผ่านช่องทางการสื่อสารที่มีความเหมาะสม (ศรีรัตน์ ชูประจง, 2568) ย่อมลดความขัดแย้งจากการสื่อสารได้

แผนภาพที่ 3.2 การจัดการความขัดแย้งจากปัญหาจากการสื่อสารทางการเมือง

3.3 การจัดการความขัดแย้งจากปัญหาจากการพัฒนาการเมือง การจัดเวทีประชาคมอย่างต่อเนื่อง ช่วยเปิดพื้นที่ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น และเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันความขัดแย้งก่อนลุกลาม (ชินวร บุญยเกียรติ, 2568) ความขัดแย้งจากปัญหาการพัฒนาการเมือง เกิดจากความไม่สมดุลของอำนาจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจต่อรัฐและระบบการเมือง (ชัยชนะ เดชเดโช, 2568) การกระจายทรัพยากรทางการเมืองไม่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังจำกัด (ศรีรัตน์ ชูประจง, 2568)

แผนภาพที่ 3.3 การจัดการความขัดแย้งจากปัญหาจากการพัฒนาการเมืองอภิปรายผลการวิจัย

สรุป แนวทางการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสมเป้าหมายคือ การกำหนดองค์ประกอบหรือวิธีการที่จะทำให้ท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่นนั้นมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างดีที่สุด

อภิปรายผล

1. สาเหตุของความขัดแย้งในชุมชนตำบลท่าประจะ อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วยระบบราชการที่มีการขัดแย้งกันเอง ระหว่างผู้อยู่ในระบบอุปถัมภ์และผู้อยู่นอกระบบอุปถัมภ์ และระบบการเมืองที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรไปสู่ชุมชนจึงควรแก้ไขที่ระบบราชการร่วมด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของสีบวงษ์ สุขะมงคล ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2544–2555” พบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประชาชน การขัดกันในด้านอำนาจและผลประโยชน์ของกลุ่มการเมือง (สีบวงษ์ สุขะมงคล, 2557) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของพงศกรณ์ พิลานูตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย” พบว่า ความขัดแย้งทางการเมือง ประกอบด้วยความขัดแย้งด้านข้อมูล ด้านผลประโยชน์ ด้านโครงสร้าง ด้านความสัมพันธ์ และด้านคุณค่า (พงศกรณ์ พิลานูตร, 2558)

2. วิธีการจัดการความขัดแย้งในชุมชนตำบลท่าประจะ อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช คือการใช้เวทีประชาคมและการชดเชยเยียวยาอย่างเป็นธรรม เพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ และชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบง ชัยเจริญวัฒน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง สันติวิธีการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี พบว่า การปฏิเสธการใช้ความรุนแรงอย่างสิ้นเชิง โจมตีที่ปัญหา ไม่โจมตีที่

ตัวบุคคล สร้างความสัมพันธ์อันดี ไม่มุ่งเอาชนะกัน แต่สร้างความร่วมมือกัน ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพย์ สุจริตกุล วิจัยเรื่อง การบริหารความขัดแย้งในองค์กร พบว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้การบริหารความขัดแย้งภายในองค์กรประสบความสำเร็จ และเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารองค์กรเป็นสำคัญ (จุฑาทิพย์ สุจริตกุล, 2565)

3. แนวทางการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสมของชุมชนตำบลท่าประจะ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา สร้างกลไกลดความขัดแย้ง ใช้กลไกไกล่เกลี่ยภายในชุมชน แต่งตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยตำบล ที่ประกอบไปด้วยตัวแทนจากหลายฝ่าย เพื่อเป็นตัวกลางในการเจรจา เมื่อมีความขัดแย้งฝึกอบรม “ผู้ไกล่เกลี่ยภาคประชาชน” ในตำบลท่าประจะ เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน ตั้งแต่ต้นโครงการจัดเวทีประชาคมเพื่อให้ประชาชนทุกหมู่บ้านในท่าประจะ ได้รับการชี้แจงเกี่ยวกับโครงการหรือการเปลี่ยนแปลงที่อาจส่งผลกระทบ ใช้หลักธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นนำเอาหลักพุทธธรรมเช่นอภัยโอวาทการให้อภัยหรือการใช้คำสอนทางศาสนา เพื่อให้ชุมชนได้มีจุดตั้งต้นที่รับฟังซึ่งกันและกัน

แผนภาพองค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

ตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยภายในตำบล	จัดเวทีประชาคมอย่างต่อเนื่อง
การจัดการความขัดแย้งในชุมชน ต.ท่าประจะ อ.ละดวน จ.นครราชสีมา	
การสร้างสมดุคทางการเมือง	การชดเชยที่เป็นธรรม

สรุปผลวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลวิจัย

สาเหตุของความขัดแย้งในชุมชนตำบลท่าประจะ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา เกิดจากความขัดแย้งในระบบราชการและความขัดแย้งระบบการเมืองที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรไปสู่ชุมชน ทำให้ประชากรบางส่วนสูญเสียผลประโยชน์จนกลายเป็นข้อขัดแย้ง วิธีการจัดการความขัดแย้งในชุมชนตำบลท่าประจะอำเภอลำดวนจังหวัดนครราชสีมา ควรเสนอให้มีการใช้เวทีประชาคมเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐและประชาชนร่วมกับการแก้ไขความขัดแย้งของระบบราชการ และควรมีการชดเชยอย่างเป็นธรรมต่อประชาชนในกรณีทีประชาชนสูญเสียประโยชน์จากนโยบายภาครัฐ แนวทางการจัดการความขัดแย้งในชุมชนตำบลท่าประจะอำเภอลำดวนจังหวัดนครราชสีมา ควรใช้วิธีการสร้างกลไกอย่างเป็นรูปธรรมที่ใช้ลดความขัดแย้งและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายในชุมชน โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยตำบล ที่ประกอบไปด้วยตัวแทนจากหลายฝ่ายที่มี

ความหลากหลายและดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งในมิติของสาเหตุความขัดแย้ง มิติของการบริหารความขัดแย้งและมิติของการสร้างกลไกในการสลายข้อขัดแย้ง

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยถึงปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในแต่ละพื้นที่ เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบและกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา

2.2 ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างเป็นรูปธรรม ต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากรัฐบาล อีกทั้งต้องเร่งสร้างกลไกชุมชนที่ใช้ในการสลายข้อขัดแย้ง ไม่ให้ความขัดแย้งขยายตัวออกไปในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

- การันย์ พรหมแก้วและคณะ. (2568). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมบริหารศรัณ*, 8(1), 46–58.
- คมศักดิ์ หอมหวน. (2563). *การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ชุมชนพึ่งพาตนเองด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาชุมชน/ตำบลประสานสู่แผนพัฒนาพื้นที่ในระดับจังหวัด OnePlan*. โครงการวิจัย Flagship, A13F (6300)57). สำนักงาน PMU.
- จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. (2565). การบริหารความขัดแย้งในองค์กร. *วารสารรัชภาคย์*, 16(48), 1-16.
- ชัยชนะ เดชเดโช. (21 ตุลาคม 2568). ความขัดแย้งทางการเมืองในนครศรีธรรมราช. (การันย์ พรหมแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- ชินวร บุญญเกียรติ. (2561). ผังเมืองกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาสาร ธรรมสอน. (2564). โครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล(คทช.):กรณีศึกษาพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*, 3(5), 20–34.
- นรพัชร เสางทอง. (2568). ไตรภูมิพระร่วงกับการเมือง. *วารสารเพชรบุรีปริทรรศน์*, 8(2), 88-103.
- นิตย แก้วขุนราม. (21 ตุลาคม 2568). ความขัดแย้งทางการเมืองในนครศรีธรรมราช. (การันย์ พรหมแก้ว, ผู้สัมภาษณ์).
- บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ. (2560). สันติวิถีการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิถี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(2), 1-16.
- ประกอบ รัตนพันธ์. (2560). *วัฒนธรรมกับการพัฒนา: บทเรียนจากชุมชนท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พงศกรณ พิลาบุตร. (2558). ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 1(1), 75-90.
- พระครูสิริธรรมาภิต. (25 ตุลาคม 2568). ความขัดแย้งทางการเมืองในนครศรีธรรมราช. (การันต์ พรหมแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- พระมหาเอกวิน ปิยวิโร (20 พฤศจิกายน 2568). ความขัดแย้งทางการเมืองในนครศรีธรรมราช. (การันต์ พรหมแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชวิสุทธิกวี. (15 ธันวาคม 2568). ความขัดแย้งทางการเมืองในนครศรีธรรมราช. (การันต์ พรหมแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- ยุทธศักดิ์ ตี๋อร่าม. (2566). รูปแบบการใกล้เคียงข้อพิพาทในชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมในชุมชนกับศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน ตำบลปากคลองบางปลากด จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(3), 115-127.
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2558). *การบริหารจัดการท้องถิ่นกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ละม้าย ปานแก้ว. (21 ตุลาคม 2568). ความขัดแย้งทางการเมืองในนครศรีธรรมราช. (การันต์ พรหมแก้ว, ผู้สัมภาษณ์).
- วิสุทธิ ทองรึกษา. (25 ตุลาคม 2568). ความขัดแย้งทางการเมืองในนครศรีธรรมราช. (การันต์ พรหมแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- ศรียรัตน์ ชูประจง. (25 ตุลาคม 2568). ความขัดแย้งทางการเมืองในนครศรีธรรมราช. (การันต์ พรหมแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- सानนท์ ณ นคร. (25 ตุลาคม 2568). ความขัดแย้งทางการเมืองในนครศรีธรรมราช. (การันต์ พรหมแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- สীবงษ์ สุขะมงคล. (2557). การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2554 – 2555. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 15(1), 39-45.
- สุทัต ปานจีน. (25 ตุลาคม 2568). ความขัดแย้งทางการเมืองในนครศรีธรรมราช. (การันต์ พรหมแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- สุรพล ราชภัณฑารักษ์. (2567). กีฬาพื้นบ้าน วัวชน กับการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ภาคใต้ พ.ศ. 2540-2566. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 14(3), 807-823.